АБАЙТАНУ

Лекциялар

Абай институтының
еңбектері
15-кітап

ӘОЖ 821.512.122.0
КБЖ 83.3(5Қаз)
А 13

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті жанындағы Абай ғылыми-зерттеу институтында дайындалған және баспаға ұсынылған

Жалпы редакцияны басқарған
филология ғылымдарының докторы, профессор *Ж. Дәдебаев*

Пікір жазған
филология ғылымдарының докторы, профессор *К. Мәдібай*

Жауапты редакторы
филология ғылымдарының докторы, профессор *Д. Ысқақұлы*

ҒЫЛЫМИ-РЕДАКЦИЯЛЫҚ КЕҢЕС
Ж. Дәдебаев (төраға), Ө. Әбдиманұлы, З.-Ғ. Бисенғали,
Т. Есембеков, А. Жақсылықов, Б. Жақып, Л. Мұсалы,
З. Сейітжанов, Ә. Тарақ, А. Темірболат, М. Үмбетаев, Д. Ысқақұлы

А 13 **Абайтану.** Лекциялар (оқу құралы) / Жалпы ред. басқ., кіріспе сөзін жазған Ж. Дәдебаев; жауапты ред. Д. Ысқақұлы; құраст. баспаға дайынд. Л. Мұсалы, Б. Даутова – Алматы: Қазақ университеті, 2021. – 304 б.
ISBN 978-601-04-5818-5

«Абайтану. Лекциялар (оқу құралы)» кітабы – әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті филология факультетінің студенттеріне арналған «Абайтану» оқу пәнінің оқу-әдістемелік кешені құрамдастарының бірі. Онда абайтану тарихы, Абай шығармаларының жанрлық құрамы, маңызы мен мәні, көркемдік ерекшеліктері сияқты өзекті мәселелер қамтылған. Сонымен қатар Ақын шығармашылығының өзегіндегі ұлттық және жалпыадамзаттық мәні зор қағидалардың әлеуметтік, танымдық, эстетикалық маңызын ашуға арнайы көңіл бөлінді.

Оқу құралы №AP08855683 «Абай ілімін білудің, түсінудің және қолданудың ғылыми негіздері мен теориялық тетіктері» ғылыми жобасы аясында дайындалып, жарық көріп отыр.

ӘОЖ 821.512.122.0
КБЖ 83.3(5Қаз)

ISBN 9978-601-04-5818-5

© Құнанбаев А., 2021
© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ жанындағы Абай ғылыми-зерттеу институты, 2021
© «Қазақ университеті» баспа үйі, 2021

КІРІСПЕ

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің филология факультетінің студенттеріне арналған «Абайтану» пәні арнаулы курс ретінде ілгеріден оқытылып келеді. Пәннің оқу бағдарламасын, лекциялар курсын дайындап, оқу процесіне енгізген және оқыған Мұхтар Омарханұлы Әуезов еді. Содан бері «Абайтану» оқу пәні филология факультетінде арнайы оқытылып келеді. «Абайтану» пәнін оқытудың дәстүрі қалыптасты, пәннің оқу-әдістемелік кешенін, білім мазмұнын ұдайы жақсарту ісі жолға қойылды. Факультеттің ғалымдары мен ұстаздары абайтану ғылымы саласында өнімді еңбек етіп келеді.

Университет жанындағы Абай ғылыми-зерттеу институтының бастамасымен абайтану саласындағы тарихи мектептер мен ғалымдардың талай буыны жасаған ғылыми-зерттеу еңбектердің мол қоры жинақталып, әлеуметтік маңызы үлкен жаңа ғылыми нәтижелеріне қол жетті. «Абайтану. Таңдамалы еңбектер» көп томдық сериялық басылымы шығарылды. Бүгінде ол 50 том болып жарық көрді. Сериялық басылым жалғасуда. Сонымен қатар он томдық «Абайтану антологиясы» баспадан шықты. Осы екі басылымның негізінде университеттің ғылыми кеңесінің шешімімен «Абайтану антологиясы» деп аталатын интеллектуалдық е-ресурстар базасы ашылып, ол университет кітапханасының вебсайтында көпшілікке қолжетімді форматта орналастырылды. Аталған нәтижелер абайтану тарихындағы елеулі жетістік, зор рухани қазына болды. Бұл өз кезегінде «Абайтану» оқу пәнінің оқыту сапасын жақсартудың ғылыми, әдістемелік, ақпараттық негізіне айналды.

Бүгінде «Абайтану» оқу пәні Қазақстан жоғары оқу орындарында жоғары білім беру бағдарламаларының әлеуметтік-гу-

жаңа бір белеске көтерілді. Оған жоғарыда біз сипаттап өткен ғылыми жетістіктер дәлел бола алады.

Әдебиеттер

1. Кенжебаев Б. Әдебиет белестері. – Алматы, 1986. – 400 б.
2. Дәдебаев Ж. Абайдың ақындық дүниетанымы // Абай институтының хабаршысы. – 2010. – №3. – 3-12 б.
3. Ісімакова А. Қазіргі Абайтанудағы тәуелсіздік идеясының зерттелуі // Абай институтының хабаршысы. – 2010. – №4. – 6-10 б.
4. Пірәлиева Г. Абайдың Қиясбайы – қазақ әдебиеттануында // Абай институтының хабаршысы. – 2010. – №4. – 10-14 б.
5. Дәдебаев Ж. Абай және Құран // Абай институтының хабаршысы. – 2010. – №5. – 3-13 б.
6. Абай (Ибраһим) Құнанбаев. Шығармаларының екі томдық толық жинағы. Бірінші том. – Алматы, 1977.
7. Абай (Ибраһим) Құнанбаев. Шығармаларының екі томдық толық жинағы. Екінші том. – Алматы, 1977.
8. Байтұрсынұлы А. Қазақтың бас ақыны // Абай институтының хабаршысы. – 2010. – №4. – 6-10 б.
9. Дулатов М. Ибраһим ибн Құнанбаев // Абай институтының хабаршысы. – 2010. – №5. – 91 б.
10. Әуезов М. Абайдың өнері һәм кызметі // Абай институтының хабаршысы. – 2010. – №6. – 67-69 б.
11. Тараков М. Гете – Лермонтов – Абай: ой мен сезім үндестігі // Абай институтының хабаршысы. – 2010. – №5. – 13-15 б.

МАЗМҰНЫ

КІРІСПЕ 3

Лекция 1. Ыскақұлы Д. Дала данышпаны, ұлт ұстыны 6
Лекция 2. Әбдиманұлы Ө. Абайтану тарихындағы Алаш кезеңі 38
Лекция 3. Дәдебаев Ж. Абай және билер сөзі (Бірінші дәріс) 50
Лекция 4. Дәдебаев Ж. Абай және билер сөзі (Екінші дәріс) 73
Лекция 5. Бисенғали З.-Ғ. Абайдың қара сөзі:
болмысы мен бітімі (Бірінші дәріс) 87
Лекция 6. Бисенғали З.-Ғ. Абайдың қара сөзі:
болмысы мен бітімі (Екінші дәріс) 100
Лекция 7. Сейітжанов З. Қытай казақтары поэзиясындағы
Абай дәстүрі. Абай және Ақыт 123
Лекция 8. Сейітжанов З. Қытай қазақтары поэзиясындағы Абай
дәстүрі. Абай және Кәсімбай мен Таңжарық 150
Лекция 9. Тұрысбек Р. Абай әлемі: өнері мен өнегесі 169
Лекция 10. Үмбетаев М. Абай өлеңдеріндегі оқу-ғылым тақырыбы 189
Лекция 11. Есембеков Т. Талант формуласы 198
Лекция 12. Тараков Ә. Абайдың И. Крылов мысалдарын
аудару тәжірибесі 215
Лекция 13. Жүсанбаева С. Абай өлеңдерінің
семантикалық құрылымы 244
Лекция 14. Салқынбай А. Абай бағалауындағы байлам 261
Лекция 15. Көрбозов Е. Тәуелсіздік кезеңіндегі абайтану 291

Ғылыми басылым

АБАЙТАНУ. ЛЕКЦИЯЛАР

Абай институтының
еңбектері

15-кітап

Корректоры *Б. Даутова*
Компьютерде беттеген *Н. Базарбаева*
Мұқабаны безендірген *Б. Малаева*

ИБ № 15223
Басуға 06.01.2022 жылы қол қойылды. Пішімі 60x84 $^{1}/_{16}$.
Көлемі 19,12 б.т. Офсетті қағаз. Сандық басылыс. Тапсырыс № 13375.
Таралымы 150 дана. Бағасы келісімді.
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің
«Қазақ университеті» баспа үйі.
050040, Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71.

«Қазақ университеті» баспа үйі баспаханасында басылды.

